
"Pomniki architektury w nowej
służbie społecznej", Piotr Biegański,
"Architektura", R. IV, nr 8-10 :
[recenzja]

Ochrona Zabytków 3/2-3 (10-11), 171-172

1950

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez **Muzeum Historii Polski** w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

czyny, które w rozumieniu poprzedniego prawa międzynarodowego już były zakazane. Odpowiedzialność jest solidarna, tak jednostki jak i państwa. Prawo haskie zna odszkodowanie za zebrane lub zniszczone mienie (zwrot, zapłata lub ekwiwalent). Należy stąd wyciągnąć ważne wnioski dla Polski: 1) wszelkie nieusprawiedliwione koniecznością wojenną niszczenie zabytków i wywożenie ich z Polski przez hitlerowskich okupantów jest nielegalne, 2) czyny te stanowią zbrodnie wojenne, których sprawcy winni odpowiadać przed sądami polskimi, właściwymi z uwagi na miejsce popełnienia przestępstwa, 3) popełnienie tych czynów bezprawnych daje podstawę do żądania odszkodowania za zubożenie polskiego mienia kulturowego, niezależnie od obowiązku restytucji tych przedmiotów, 4) restytucję zastępczą należy stosować w przypadkach zniszczenia lub nieodnalezienia zabranych zabytków, 5) zapłata odszkodowawcza winna wyrównać straty kulturowe poniesione przez Polskę w okresie od pozbawienia jej danego zabytku lub dzieła sztuki do czasu restytucji zwykłej lub zastępczej. Nie trzeba dodawać, że ukaranie sprawców i odzyskanie strat lub uzyskanie ekwiwalentu zdoła tylko częściowo wyrównać Polsce jej ogromne straty w zakresie dzieł sztuki i zabytków kultury.

J ó z e f B i e l i Ń s k i, Zjawiska zachodzące w obrazach (Wiedza Powszechna t. 569, cykl: Konserwacja dzieł sztuki z. I) Czytelnik, 1949. — Bardzo przystępny i krótki zarys głównych zagadnień konserwacji obrazów i malowideł ściennych, omawiający kolejno: treść pojęcia konserwacji, badanie obrazu przed konserwacją, techniki malarskie, przeobrażenia, jakim obrazy ulegają w ciągu czasu, ich choroby i zabiegi regeneracyjne i restauracyjne, poparty licznymi przykładami (m.in. obraz M. B. Częstochowskiej, obrazy Matejki) i ilustracjami.

D a w n a W a r s z a w a w o d n o w i o n e j f o r m i e i n o w e j t r e ś c i. Wydawnictwo Zarządu M. st. War-

szawy. W V rocznicę ogłoszenia Manifestu P.K.W.N., Warszawa 1949.

Jest to przegląd osiągnięć konserwatorskich. Zawiera nast. artykuły i prace: St. Tołwiński — Prezydent Warszawy, Słowo wstępne; Z. Niesiołowska-Rothertowa, Pałac Blanka; W. Padlewski, Warszawa średniowieczna; J. Zachwatowicz, Warszawa poza murami Starego Miasta; P. Bięgański, Roboty konserwatorskie; Zabezpieczenia konserwatorsko-budowlane wykonane w latach 1945—1949 (kronika zbiorowa bogato ilustrowana i uzupełniona 2 tablicami statystycznymi i 1 tablicą ilustrującą plan zabezpieczenia kościoła św. Anny); Bibliografia książki i artykułów z czasopisu konserwacji i odbudowy zabytków Warszawy, opracowana przez H. Szwankowską.

T a d e u s z S e w e r y n, Restauracja okazów etnograficznych. Biblioteka Wiedzy Muzealnej — *Etnografia* t. 2. Nakładem Związku Muzeów w Polsce, Kraków, 1949.

Omawia: restaurację obrazów, skrzyń malowanych, rzeźb, usuwanie plam z drzeworytów, pranie koronek, restaurację ceramiki. Uzupełnia pracę bibliografia.

K a z i m i e r z S i m m, Zwierzęce szkodniki Muzeów. Biblioteka Wiedzy Muzealnej — *Etnografia* t. 3. Nakładem Związku Muzeów w Polsce, Kraków, 1949.

Omówienie zabiegów ochronnych i bezpośredniego niszczenia szkodników oraz przegląd ważniejszych gatunków szkodników (owadów).

II. WYDAWNICTWA PERIODYCZNE

ARCHITEKTURA — Miesięcznik R. IV

B i e g a Ń s k i P i o t r, Pomniki architektury w nowej służbie społecznej (nr 8—10, ss. 233—238).

Autor omawia zagadnienie właściwego wykorzystania budowli zabytkowych przez unowocześnienie ich funkcji i zastosowanie do potrzeb nowego życia przy zachowaniu istotnych cech historycznych i wartości plastycznych obiektu. Rozróżnia 3 typy zabytków: 1) budynki, których rodzaj funkcji się nie zmienia, 2) budynki, do których musi być wprowadzona funkcja nowa, całkowicie odmienna od dawnej, 3) obiekty, które nie mają roli użytkowej,

a stanowią uzupełnienie plastyczne zespołu zabytkowego (mury miejskie, pomniki itd). Zasadą winien być dobór użytkownika do zabytku. W grę wchodzi 2) tj. zamki, pałace, dwory, kamienice.

J a n Z a c h w a t o w i c z, Nowe odkrycia w dawnej architekturze (nr 8—10, ss. 239—242).

Autor omawia serię odkryć architektonicznych i malarskich w Polsce w latach 1945—1949, a przynoszących rewelacyjne wyniki dla historii sztuki ze wszystkich prawie epok stylowych. Programowe prace badawczo-odkrywcze podjęte są ostatnio w wielu punktach Państwa w związku z tzw. Millennium (por. *Ochrona Zabytków* II, nr. 3.7).

J a n W i t k i e w i c z — K o s z c z y c, O technice konserwacji zabytków architektury (nr 8—10, ss. 243—247).

Autor przedstawia na interesujących przykładach problemy i trudności architekta-konserwatora, który obok zagadnień „normalnych“ (jak przestrzenne, użytkowe, funkcjonalne, techniczne, artystyczno-emocjonalne) musi liczyć się z tym, co winno być w zabytku utrzymane, nie zniszczone, uwydatnione, a to przez przeprowadzenie dodatkowych badań, pomiarów i studiów technicznych.

Gerard Ciołek i Kazimierz Wejchert, Konserwacja zespołów urbanistycznych i krajobrazowych nr 8—10, ss. 247—256).

Omówienie znaczenia i wartości dawnych założeń urbanistycznych i otoczenia ogrodowo-krajobrazowego budowli zabytkowych, oraz przedstawienie metod i środków konserwacji takich zespołów (konserwacja zespołu zabytkowego, całkowita rekonstrukcja, częściowa rekonstrukcja, wprowadzanie nowych budowli w miejsce zniszczonych w dawnym układzie planu, zachowanie fragmentu miasta z jednoczesnym zastąpieniem zielenią zburzonych całkowicie bloków). Metody te zmierzają 1) do rekonstrukcji krajobrazu w jego elementach terenowych jak urządzenia obronne, wody, pasma zieleni i 2) w zakresie architektury do zachowania wzgl. do nawiązania do charakteru epoki, w której dany zespół powstał, jako też

i do podkreślenia zarysowujących się cech regionalnych. Osobno uwagę autorowie poświęcają pionierskiej pracy konserwacji parków i ogrodów zabytkowych w Polsce, wysuwając wnioski co do założenia i metody tych prac.

S t a n i s ł a w S z y m a ń s k i, Przegląd wydawnictw konserwatorskich (nr 8—10, ss. 287—289).

Omówienie i charakterystyka publikacji konserwatorskich w Polsce od połowy XIX w. (Dietrich, Kremer), aż do chwili obecnej.

INŻYNIERIA I BUDOWNICTWO — Miesięcznik, R. VI.

M a r c i n B u k o w s k i, Niektóre zagadnienia techniczne w odbudowie architektury średniowiecznej (nr 10—12, ss. 710—714).

Prace architektoniczno-konserwatorskie przy odbudowie zabytków gotyckich Wrocławia, zniszczonych działaniami wojennymi, umożliwiły autorowi poczynienie wiele ważnych sprostowań techniczno-konserwatorskich, odstąpiły niektóre tajemniki techniczne budowniczych i murarzy średniowiecznych oraz pozwoliły na naukową obserwację techniki niszczytelniczej i jej skutków. W szczególności autor omawia: ceglany watek murów i ich odbudowę z nowej i starej cegły, profilowanie cegły osadzonej, licowanie ścian, odbudowę sklepień i rekonstrukcję filarów kamiennych (w katedrze). (Przedruk: Wydawnictwa Ministerstwa Budownictwa nr 37 cz. II z. 2 Materiałów nadesłanych na Zjazd Naukowy P.Z.I.T.B. w Gdańsku 1—4 XII 1949 r. Warszawa 1949, ss. 226 II—230 II).

KRONIKA MIASTA POZNANIA — Kwartalnik R. XXII.

W i t o ł d M a i s e l, Odbudowa zabytków (nr 1, ss. 101—107).

Przegląd prac przy następujących zabytkach i ich zespołach: Stary Ratusz, Stary Rynek (projekty i modele zabudowy zewnętrznej i wewnętrznej), katedra, kościół św. Wojciecha, kościół i klasztor Karmelitów, kościół Bożego Ciała.

W i t o ł d M a i s e l, Odbudowa zabytków (nr 2—3 ss. 192—195).

Przegląd prac przy następujących za-